Iulian Boldea, Cornel Sigmirean (Editors)
MULTICULTURAL REPRESENTATIONS. Literature and Discourse as Forms of Dialogue
Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016
ISBN: 978-606-8624-16-7
Section: Language and Discourse

THE JUDICIAL ACT AS AN ACT OF SPEECH

Alina Gioroceanu

Assist. Prof., PhD, University of Craiova

Abstract: In juridical theory, the civil act is viewed as a manifestation of will in order to produce juridical effects, id est to initiate, to modify or to end a juridical rapport (Boroi, Stănciulescu 2012: 77). Three important characteristics emerge from this definition and regard, the same time, the speech acts performed – the juridical civil act viewed as an expression (often linguistically), i.e. a manifested will, the civil juridical act regarded as a concretized intention, the civil juridical act viewed as an instrument enabled to modify reality.
Some philosophers of language (Austin 1962, Searle 1969) propose a classification of speech acts taking into account the criteria of intention. We find in this scheme the commissive acts, those acts used to make promises, the speaker being engaged to do a certain action, the declarative acts, utilized to confirm a fact, to declare - to say and to do something being equivalent.
The target of this paper to analyze this kind of speech acts in the perspective of civil acts, respectively to analyze these civil acts as linguistic manifestations of juridical intentions.

Keywords: civil act, speech act, pragmatic, linguistic, law

Scurte considerații pragmatice. Teoria actelor de vorbire

Teoria pragmatică de orientare britanică și americană a fost preocupată de identificarea mecanismelor interacționale ale comunicării verbale. Potrivit teoreticienilor, în construirea unui mesaj verbal, emitentul îl va avea întotdeauna în vedere pe receptor, de aceea îi va anticipa și îi va dirija interpretarea pentru a verifica înțelegerea enunțurilor transmise. La polul receptării, interlocutorul este condiționat de ansamblul cunoștințelor sale, de interesele și preocupările proprii, fiind ghidat de o motivare independentă. Contextul său interpretativ modelează receptarea. Astfel, iau naștere conceptele esențiale ale pragmaticii în orientarea britanico-americană: *principiile pragmaticii* (*cooperativ* și *al politeții*), *strategia comunicativă, strategia interpretului, intenția* etc.

Teoria actelor de vorbire (Austin 1956, Searle 1976, Levinson 1983) se bazează în cea mai mare parte pe noţiunile de *intenţie* şi *convenţie*. Pentru Searle (1972), locutorul are o intenţie pe care o exprimă prin enunţuri graţie unor convenţii lingvistice. În vreme ce pentru Searle limbajul este într-o mare măsură transparent, tot ceea ce vrea să se spună poate fi exprimat, pentru Grice (1989), semnificaţia unui enunţ nu poate fi total recuperată.

J. Searle (1976 în Ionescu-Ruxăndoiu 2001: 36 ș.u.) identifică douăsprezece criterii în funcție de care pot fi clasificate actele de vorbire: obiectivul/scopul actului, direcția realizării unei concordanțe între cuvinte și realitate, starea psihologică exprimată, intensitatea cu care este prezentat obiectivul ilocuționar, statutul sau poziția relativă a interlocutorilor, modul în care actul se leagă de interesele emițătorului sau ale receptorului, relația cu ansamblu discursului, conținutul propozițional, statutul obligatoriu sau opțional de act verbal al anumitor acte, necesitatea unor instituții extralingvistice pentru performare, existența sau

BDD-V4362 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.9.172 (2026-11-09 18:28:25 UTC)

nonexistența unui verb performativ care să poată exista ca verb ilocuționar, stilul de performare a actului ilocuționar.

Primele trei criterii conduc la clasificare actelor de vorbire în reprezentative, directive, comisive, expresive și declarative.

Acte reprezentative sunt actele prin care este reprezentată discursiv realitatea, angajând emitentul față de adevărul propoziției. Mărcile verbale sunt verbe de tipul *a spune, a afirma, a sugera, a insita, a presupune, a deduce etc.* Prin intermediul actelor directive se dau ordine, directive, instrucțiuni, emitentul încercând să-l determine pe destinatar să efectueze o anumită acțiune. Verbele specifice clasei fac parte din câmpul semantic al *ordinului: a ordona, a cere, a solicita, a ruga, a invita, a sfătui etc.*

Promisiunile se fac prin intermediul actelor comisive/promisive, emitentul angajându-se să efectueze o anumită acțiune. Mărcile verbale ale clasei sunt verbele *a promite, a făgădui, a se angaja, a jura, a amenința*.

Actele expresive sunt actele prin intermediul cărora se exprimă emoții, atitudini, cu condiția satisfacerii cerinței sincerității față de cele performate. Verbele specifice sunt *a mulțumi, a felicita, a se scuza, a saluta, a deplânge*. O stare de fapt este confirmată cu ajutorul actelor declarative, *a spune* fiind echivalent cu *a face*, acestea fiind proprii comunicării administrative și jurisdicționale ori ritualurilor.

Ca orice expresii lingvistice, actele de vorbire performate în domeniul juridic se vor încadra în una din aceste clase.

Aspecte teoretice privitoare la actul juridic civil

Actul juridic civil presupune „manifestarea de voință făcută cu intenția de a produce efecte juridice, adică de a naște, modifica sau stinge un raport juridic civil concret” (Boroi, Stănciulescu 2012: 77, Beleiu 2007: 173, Baias et al. 2013: 944 ș.u.).

Trei elemente esențiale definesc actul juridic civil: manifestarea de voință (a uneia sau a mai multor persoane), existența unei intenții cu finalitatea producerii unor efecte juridice și scopul urmărit (efectul juridic), care trebuie să privească un raport juridic concret în sensul de a-i da naștere, modifica sau stinge.

Manifestarea (exteriorizarea) voinței juridice îmbracă diferite forme, putând fi expresă sau tacită. Există însă acte juridice pentru care legea prevede manifestarea expresă a voinței (acceptarea unei donații – art. 1013 Cod civil, scutirea de raport a donațiilor – art. 1146 Cod civil, revocarea voluntară a testamentului – art. 1051 alin. 1 Cod civil, fideiusiunea – art. 2282 Cod civil, fiducia – art. 774 alin. 1 Cod civil, actele solemne etc.). În ceea ce privește modalitățile de exprimare, acestea pot îmbrăca diverse forme, manifestarea voinței putând fi făcută atât în scris, verbal, cât și prin gesturi sau fapte concludente.

Așadar, actul juridic civil, în ipoteza mai largă în care manifestarea voinței este realizată în scris sau verbal, poate fi privită esențial ca un act de vorbire sau ca o înlănțuire de acte de vorbire. El se raportează în mod necesar, prin chiar natura lui, la criteriile enunțate de J. Searle în clasificarea actelor de vorbire: existența unui obiectiv/scop, prezența unei direcții de realizare a unei concordanțe între cuvinte și realitate, existența unei instituții extralingvistice pentru performarea actului.

Intenția juridică depinde însă de tipul actului juridic ce urmează a fi încheiat, respectiv de scopul urmărit de părți la încheierea lui.

Tipuri de acte juridice. Perspectiva pragmatică

BDD-V4362 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.9.172 (2026-11-09 18:28:25 UTC)

Ca orice act de vorbire, actul juridic civil în expresie lingvistică reflectă principiul esențial al pragmaticii numit principiu cooperativ, formulat inițial în 1968 de H. P. Grice (1991). Astfel, interpretarea ce urmează a fi dată actului juridic încheiat urmărește maximele principiului cooperativ (Levinson 1983: 103): maxima cantității (cantitatea de informație trebuie să urmărească obiectivele schimbului verbal „juridic"), maxima calității (interlocutorii „părți" trebuie să comunice numai informații veridice), maxima relevanței (intervențiile interlocutorilor „părți" trebuie adecvate la obiectul în discuție) și maxima manierei (evitarea expresiilor ambigue sau neclare). În cazul în care expresia lingvistică nu respectă aceste reguli, însăși legea impune reinterpretarea actului juridic prin raportarea la aceste maxime, cum se desprinde din analiza următoarelor articole:

Astfel, art. 1267 (Interpretarea sistematică), odată presupusă respectarea maximei cantității și a maximei calității, prevede ca interpretarea să fie dirijată în sensul respectării maximei relevanței:

> „*Clauzele se interpretează unele prin altele, dând fiecăreia înţelesul ce rezultă din ansamblul contractului.*"

De asemenea, art. 1268 (Interpretarea clauzelor îndoielnice), care are ca ipoteză nerespectarea maximei manierei, fiind însă presupusă maxima calității (alin. 3), indică interpretarea actului juridic, privit ca act de vorbire, ca trebuind a fi refăcută prin încadrarea actului de vorbire în rama revelatoare a maximelor cantității (raportarea la obiectivele „schimbului verbal" – alin. 1) și relevanței (alin. 2):

> *(1) Clauzele susceptibile de mai multe înţelesuri se interpretează în sensul ce se potriveşte cel mai bine naturii şi obiectului contractului.*
> *(2) Clauzele îndoielnice se interpretează ţinând seama, între altele, de natura contractului, de împrejurările în care a fost încheiat, de interpretarea dată anterior de părţi, de sensul atribuit în general clauzelor şi expresiilor în domeniu şi de uzanţe.*
> *(3) Clauzele se interpretează în sensul în care pot produce efecte, iar nu în acela în care nu ar putea produce niciunul.*

Însăși definiția actului juridic civil face referire la raportul juridic civil, în sensul că încheierea actului juridic civil vizează nașterea, modificarea sau stingerea unui raport jurdic. Acesta presupune o legătură juridică (ca raport social și volițional, reglementat de norma de drept), patrimonială sau nepatrimonială, între două sau mai multe persoane. Crearea, schimbarea condițiilor, suspendarea sau încetarea unui raport juridic reprezintă efecte ale încheierii actului juridic și indică o modificare a relației fie dintre o persoană și realitatea juridică, fie dintre mai multe persoane.

Doctrina juridică a clasificat actele juridice, în funcție ce efectele acestora, în *constitutive, translative* și *declarative* (Boroi, Stănciulescu 2012: 82). Prin actul juridic constitutiv ia naștere un raport juridic civil ce nu a existat anterior (constituirea unui uzufruct, contractul de ipotecă, de constituire a unui drept de gaj, partajul). Actul juridic translativ vizează trecerea unui drept subiectiv din patrimoniul unei persoane în patrimoniul altei persoane (donația, vânzarea, cesiunea de creanță), iar actul juridic declarativ are ca finalitate consolidarea sau definitivarea unui drept subiectiv existent anterior (actul confirmativ, tranzacția).

BDD-V4362 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.9.172 (2026-11-09 18:28:25 UTC)

Toate aceste tipuri de acte civile, care vizează nașterea sau modificarea (inclusiv în sensul stingerii) unui raport juridic civil, se realizează în expresie lingvistică, prin acele acte de vorbire care nu implică vreo atitudine a emitentului, ci o corespondență voită între cuvinte și realitate.

Actele de vorbire care corespund acestui criteriu (în ideea adoptării principiului ilocuționar), potrivit clasificării lui J. Searle (*supra*), sunt acte juridice de tip declarativ și presupun necesitatea existenței unui cadru instituțional (prezența instituțiilor juridice civile, în acest caz) pentru performarea lor, doar cunoașterea regulilor lingvistice nefiind suficientă pentru existența actelor de vorbire.

În același timp însă, actul juridic poate fi supus anumitor condiții în ceea ce privește modul său de formare, condiții avute în vedere de legiuitor tocmai pentru a atrage atenția asupra importanței juridice a anumitor acte civile. Astfel, în funcție de modul de formare (Boroi, Stănciulescu 2012: 84), actele juridice se împart în *consensuale, solemne (formale)* și *reale*. Dacă în cazul primelor, simpla exprimare (inclusiv nescrisă) a voinței este suficientă, în cazul actelor juridice solemne (formale) trrebuie respectată o formă impusă de lege (scrisă, autentică), reprezentând o condiție pentru însăși existența actului juridic (în cazul testamentului, donației, contractului de ipotecă, vânzării-cumpărării de teren etc.).

La rândul său, actul real nu poate exista în mod valabil decât dacă manifestarea verbală a voinței este însoțită de remiterea unui bun. În lipsa remiterii adiționale, actul de vorbire nu are decât valoarea unei promisiuni de a încheia ulterior actul juridic. Așadar, existența cadrului instituțional, în considerarea maximei relevanței, impune ca actul de vorbire central să fie interpretat nu ca un declarativ, ci ca un act de vorbire indirect comisiv (Searle 1975).

În privința actelor juridice solemne, neîndeplinirea condiției formale *ad validitatem* atrage sancționarea acestora cu nulitatea absolută. Cu toate acestea, în considerarea maximelor principiului cooperatist (maxima cantității și maxima calității), pentru a nu eluda voința reală a părților și a da relevanță regulii de eficacitate, legea permite o atenuare a sancțiunii în sensul reinterpretării actului juridic, inclusiv potrivit direcției dinspre realitate spre cuvinte, ca acte de vorbire promisive.

Consacrarea generală a acestei reguli se regăsește în art. 1260 al Codului civil, cu denumirea marginală *conversiunea contractului nul*:

> *(1) Un contract lovit de nulitate absolută va produce totuşi efectele actului juridic pentru care sunt îndeplinite condiţiile de fond şi de formă prevăzute de lege.*
> *(2) Cu toate acestea, dispoziţiile alin. (1) nu se aplică dacă intenţia de a exclude aplicarea conversiunii este stipulată în contractul lovit de nulitate sau reiese, în chip neîndoielnic, din scopurile urmărite de părţi la data încheierii contractului.*

În mod obișnuit, această regulă se aplică în reconsiderarea intenției manifestate în cazul vânzării, când actul juridic este nul ca vânzare, dar valorează antecontract (promisiune) de vânzare, precum și actului de înstrăinare lovit de nulitate, valabil însă ca act de revocare a legatului.

Așadar, manifestările scrise sau verbale ale voinței juridice făcute cu intenția de a da naștere, a modifica sau a stinge un raport juridic civil concret reprezintă acte performate prin utilizarea limbii în cadrul instituțiilor juridice civile, fiind primordial acte de vorbire. În mod particular, clasa majoritară a actelor juridice civile exprimate lingvistic este formată din acte

BDD-V4362 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.9.172 (2026-11-09 18:28:25 UTC)

declarative; în cazuri restrânse, interpretarea juridică va permite și o decodare comisivă a celor care nu respectă, la nivel formal, norma juridică instituită pentru nașterea lor valabilă.

BIBLIOGRAPHY

Austin, J.L., 1962. *How To Do Things With Words*, 2nd Edition, ed. J.O. Urmson and M. Sbisá. Cambridge, MA: Harvard.
Baias, Fl. A., E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, *Noul Cod civil. Comentarii pe articole,* București: Humanitas.
Beleiu, Gh., 2007. *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, București: Universul Juridic.
Boroi, Gabriel, Liviu Stănciulescu, 2012. *Instituții de drept civil în reglementarea noului Cod civil,* București: Humanitas.
Cole, P., J. L. Moegan (eds.), 1975. *Syntax and Semantics 3: Speech Acts,* New York: Academisc Press.
Davies, S. (ed.), 1991. *Pragmatics. A Reader*, New York, Oxford: Oxford University Press.
Grice, H. P., 1991. *Logic and Conversation,* în S. Davies (ed.), pp. 305-315/
Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, 2001. *Limbaj și communicare. Elemente de pragmatică lingvistică,* București: ALL.
Levinson, S. C. 1983. *Pragmatics,* Cambridge: Cambridge University Press.
Searle, J, 1969. *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language.* Cambridge: Cambridge University Press.
Searle, J., 1975. *Indirect speech Acts,* în P. Cole, J. l. Morgan (eds.), p. 59-82.
Searle, J. and D. Vanderveken, 1985. *Foundations of Illocutionary Logic*, Cambridge: Cambridge University Press.
*** *Codul civil roman,* Legea 287/2009.

BDD-V4362 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 18.97.9.172 (2026-11-09 18:28:25 UTC)